

Πέτρος Σκυθιώτης*

Για την έννοια της εξέγερσης στο σημερινό μακρόσυρτο τέλμα

Μπαίνοντας πλέον στην τρίτη δεκαετία του 21ου αιώνα διακρίνεται ξεκάθαρα το τέλμα, στο οποίο έχει περιπέσει η ανθρωπότητα: η οικονομική κρίση του 2007-08 δεν μπόρεσε να επιλυθεί παγκοσμίως και αντιθέτως συσσωρεύει δυσθεόρατα χρέη σε κράτη και πολίτες με νέες οικονομικές φούσκες εν αναμονή πυροδότησης νέας πιο βαθιάς και συντονισμένης κρίσης, η γενική εφαρμογή νεοφιλελεύθερων πολιτικών συνοδευόμενων από αυταρχικότητα με την επωδό του δόγματος T.I.N.A. του ακραίου κέντρου και της τεχνοκρατικοποίησης της πολιτικής, η συντήρηση πολλαπλών εστιών πολέμου στην Μέση Ανατολή και την Αφρική, οι εμπορικοί πόλεμοι και η κούρσα εξοπλισμών των Μεγάλων Δυνάμεων με τον φόβο για γενικευμένη έκρηξη, το ξέσπασμα της πανδημίας Covid-19 που αποκάλυψε την γύμνια των ημιδιαλυμένων δημοσίων συστημάτων υγείας κυρίως του δυτικού κόσμου. Και ακόμα δεν γνωρίζουμε τα προσεχώς, αν και γνωρίζουμε ότι αυτά θα προστεθούν στα ήδη ζοφερά.

Από τα παραπάνω προκύπτει η εξής συνισταμένη του τέλματος: τα κράτη και αφήνουν πολλαπλώς απροστάτευτους τους πολίτες (σε υγεία, παιδεία, οικονομία, εργασία κ.λπ.) και τους στερούν ελευθερίες και δικαιώματα (ανάμεσα σε αυτά και τον πολιτισμό και την κοινωνικότητα) και τους μεταφέρουν την ευθύνη (η περίφημη ατομική ευθύνη), η οποία με την σειρά της νομιμοποιεί στην κυρίαρχη αφήγηση την άσκηση βίας και αυταρχισμού εναντίον τους.

Αυτό το μακροχρόνιο αργόσυρτο τέλμα συνιστά καταλύτη ποικίλων εμπνεύσεων για την συγκρότηση διαφόρων οπτικών εξόδου απ' αυτό ή διαχείρισής του. Οι εμπνεύσεις αυτές λέγονται ιδεολογίες και ποικίλλουν από τις σκοτεινότερες, τις συντηρητικές, τις προοδευτικότερες μέχρι τις πιο

πρωτοπόρες και απελευθερωτικές. Μπορούν να συνοψιστούν σχηματικά, ωστόσο, στην εξής τριάδα προοπτικών: στην συντήρηση του υπάρχοντος με μικροαλλαγές βελτίωσης ή και επιδείνωσής του, στην ριζική οπισθοδρόμηση, στον ριζικό μετασχηματισμό και την υπέρβαση του υπάρχοντος.

Οι δύο πρώτες προοπτικές ως περατές η μία με την άλλη ηγεμονεύουν στο πολιτικό σύστημα ως κυρίαρχο ιδεολογικό δίπολο: η «συστημική» συναίνεση του ακραίου κέντρου vs η αναδύομενη alt-right ως «αντισυστημική» απάντηση στο πρώτο. Η κάθε χώρα επιλέγει σήμερα ένα μείγμα τους για να το θέσει υπό την ψευδο-ουδέτερη τεχνοκρατική συναίνεση της κορυφής. Αντιθέτως, η τρίτη προοπτική, η κοινωνικά απελευθερωτική από το σημερινό τέλμα σε ένα άμεσο αφετηριακό επίπεδο εκφράζεται ως προοδευτική αυθόρμητη άρνηση του υπάρχοντος, δηλαδή ως εξέγερση, ως εξεγερσιακό πνεύμα.

Είναι η εξέγερση και το πνεύμα της ο αναγκαίος όρος για να αισιοδοξεί η ανθρωπότητα, ένας όρος που βρίσκεται σε διαλεκτική σχέση με την έννοια της επανάστασης που φέρει εντός της το στοιχείο του συνειδητού. Η διαλεκτική σχέση εξέγερσης – επανάστασης, λοιπόν, είναι αυτή, η οποία συνδέοντας το αυθόρμητο (την άρνηση, το γκρέμισμα) με το συνειδητό (την θετική προοπτική, την οικοδόμηση) συνιστά την ικανή διαλεκτική άρση της εποχής μας και αποτελεί την μοναδική αισιόδοξη προοπτική των υπερ-πολυπληθών καταπιεσμένων για λογαριασμό όλης της ανθρωπότητας.

Αυτή η σχέση εξέγερσης – επανάστασης με όλα τα ατομικά και συλλογικά ερωτικά, συντροφικά και αυθεντικά ανθρώπινα συναισθήματα που εγγενώς δημιουργεί είναι και που εμπνέει τους προοδευτικότερους των καλλιτεχνών και των διανοουμένων ως τους θέσει φορείς της συνείδησης του νέου και του ανατρεπτικού πάνω στο φύσει αυθόρμητο εξεγερσιακό πνεύμα της νεολαίας.

** Ποιητής, υποψήφιος διδάκτορας της Διδακτικής της Ιστορίας στο
Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Δυτικής
Μακεδονίας*